

Stg. GEHEIM

AAN:
26 OKT. 2001
 Deze rubricering is
 beëindigd na 50 jr.

Zijne Excellentie
 de Minister-President
 Plein 1813 no. 4
 te
'S-GRAVENHAGE.

Onderwerp: Demonstratie tegen de Nr 764.439 Afdeling
 vorming van een multila- Bureau
 terale atoomstrijdmacht
 van de NAVO op 9-1-'65 's-Gravenhage. | 2 dec. 1964
 te Amsterdam. Stadhoudersplantsoen 25
 Bijlage(n): 1.

~~GEHEIM~~

Hierbij heb ik de eer Uwe Excellentie
 een rapport aan te bieden betreffende: "Demon-
 stratie tegen de vorming van een multilaterale
 atoomstrijdmacht van de NAVO op 9 januari 1965
 te Amsterdam".

HET HOOFD VAN DE DIENST

Mr. J. S. Sinninghe Damsté

~~GEHEIM~~

Stg. GEHEIM

Behoort bij schrijven 764.439

Ex.no. 2

26 OKT. 2001

Dit exemplaar bestaat uit 6 blz.

Deze rubricering is
beëindigd na 30 jr.

GEHEIM

DEMONSTRATIE TEGEN DE VORMING VAN EEN MULTILATERALE ATOOM-
STRIJDMACHT VAN DE NAVO OP 9 JANUARI 1965 TE AMSTERDAM

S a m e n v a t t i n g

Het pacifistische Comité 1961 voor de Vrede en de communistische Nederlandse Vredesraad hebben op 4 april 1964 te Amsterdam gezamenlijk een massale demonstratie georganiseerd tegen de vervaardiging, de beproeving, de verspreiding en het gebruik van atoomwapenen.

Deze actie verliep niet zonder wrijvingen tussen de beide organisaties en tengevolge daarvan werd de verdere samenwerking zeer bemoeilijkt.

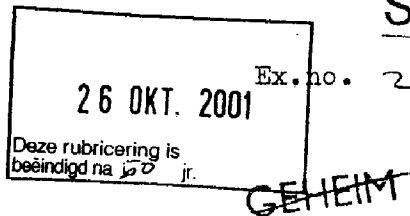
Toch vonden zij elkaar in het najaar van 1964 weer. Op 2 november j.l. publiceerden zij een gezamenlijk communiqué met de oproep tot deelname aan een „nationale protest-demonstratie“ tegen de vorming van een multilaterale atoomstrijdmacht in de NAVO, te houden op 9 januari 1965 te Amsterdam.

In afwachting van de komende ontwikkelingen heeft de communistische drukkerij Heiermann alvast 10.000 deelnemerskaarten daarvoor laten gereedmaken en deze ter beschikking gesteld van de Nederlandse Vredesraad.

GEHEIM

Stg. GEHEIM

Behoort bij schrijven 764.439

Dit exemplaar bestaat uit 6 blz.

DEMONSTRATIE TEGEN DE VORMING VAN EEN MULTILATERALE ATOOM-
STRIJDMACHT VAN DE NAVO OP 9 JANUARI 1965 TE AMSTERDAM

Op 2 november 1964 hebben het pacifistische Comité 1961 voor de Vrede en de communistische Nederlandse Vredesraad (NVR) een gezamenlijk communiqué uitgegeven, waarin wordt opgeroepen tot een op zaterdag 9 januari 1965 in Amsterdam te houden "nationale protestdemonstratie" tegen de vorming van een multilaterale atoomstrijdmacht van de NAVO.

In dit communiqué wordt gesteld, dat bij totstandkoming van deze atoomstrijdmacht, die gericht zou zijn tegen de landen aangesloten bij het Warschaupact, van oostelijke zijde een tegenzet verwacht kan worden. Voorts wordt gesteld, dat vele bij de NAVO aangesloten landen niet voor het MLF-plan voelen, dat het alleen de volle steun van Amerika en West-Duitsland heeft en dat de Amerikaanse regering, om tenminste nog één ander Europees land er voor te interesseren, in het bijzonder de Nederlandse regering onder zware druk zet. Nederland zou daardoor een sleutelpositie innemen. In het communiqué wordt mede verwezen naar een ernstige waarschuwing tegen de totstandkoming van de MLF, die het internationale Pugwash-comité in september van dit jaar liet horen.

Het Comité 1961 en de NVR spreken de verwachting uit, dat vele andere organisaties, groepen en personen het initiatief tot de protestdemonstratie zullen ondersteunen en dat de manifestatie daardoor zal uitgroeien tot een waarlijk nationale betoging.

Eerste samenwerking tussen Comité 1961 en NVR

Het is de tweede maal in het bestaan van deze twee vredesorganisaties, dat zij gezamenlijk demonstreren. De eerste demonstratie vond op 4 april van dit jaar plaats, eveneens in Amsterdam. De actie was toen gericht tegen het vervaardigen, in voorraad houden, beproeven, verspreiden en gebruiken van kernwapens, waar ook ter wereld en voor welk doel ook. Deze demonstratie werd destijds door beide partijen als een succes beschouwd, maar had tevens aan weerskanten gevoelens van onbehagen opgewekt.

De communistische vredesbeweging had weliswaar ingezien, dat zij de samenwerking met de pacifisten nodig had om uit haar volslagen

~~GEHEIM~~

Behoort bij schrijven 764.439

Ex.no. 2

26 OKT. 2001

Dit exemplaar bestaat uit 6

Deze rubricering is
beëindigd na 59 jr.~~GEHEIM~~

-3-

isolement te geraken, doch was vooral beducht geweest voor de secretaris van het Comité, E.M. Buter Sr, die in zijn organisatie voortdurend een waarschuwend geluid liet horen tegen de werkelijke bedoelingen van de communisten.

De leden van het Comité waren bijzonder onaangenaam getroffen door de onheuse wijze, waarop de communisten, zowel bij de voorbereidingen als bij de demonstratie zelf, ageerden tegen het oud CPN-lid Henk Gortzak bestuurslid van de Socialistische Werkers Partij, een der in voornoemd Comité samenwerkende organisaties.

Verdergaande samenwerking

Ondanks dit gevoel van onbehagen heeft het Comité de Vredesraad eind juni 1964 voorgesteld een oriënterend gesprek te openen over verdere mogelijkheden tot samenwerking.

De pacifisten wensten ditmaal een andere vergader-techniek dan voorheen. Het Comité stelde voor, dat aan het overleg zou worden deelgenomen door de voltallige besturen van beide organisaties, zodat tijdens de vergadering direct beslissingen zouden kunnen worden genomen. Kennelijk wilde men op deze manier de communisten de mogelijkheid ontnemen tijdens de onderhandelingen ruggespraak te houden met het partijbestuur van de CPN. Ook de aanwezigheid van een als bemiddelaar optredende neutrale voorzitter achtte men onnodig. (In het verleden was L.O. ten Cate, hoofdredacteur van het dagblad "De Friese Koerier" als zodanig opgetreden. Voor de bestuursleden van het Comité en in het bijzonder voor secretaris Buter is de objectiviteit van de bemiddelaar maar twijfelachtig geweest).

De communisten voelden er weinig voor op deze voorwaarden in te gaan, doch hadden te zeer belang bij de voortzetting van het overleg dan dat zij de besprekingen hierop konden laten stranden. Zij achtten het raadzaam de vergadering tot de herfst uit te stellen, zodat zij de resterende maanden zouden kunnen benutten om de NVR een sterkere onderhandelingspositie te verschaffen.

-4-

Sta. GEHEIM

Behoort bij schrijven 764.439

ex.no. 2

26 OKT. 2001

Dit exemplaar bestaat uit 6 bl.

Deze rubricering is
beëindigd na 3e jr.

GEHEIM

-4-

Pogingen van de NVR tot versterking van zijn positie

In juni '64 werd door de Vredesraad een perscommuniqué gepubliceerd, dat kan worden beschouwd als een eerste poging tot het leggen van nieuwe contacten buiten eigen kring. In dit communiqué werden alle "vredesstrijders" opgeroepen tot actie tegen de spreiding van kernwapens. De raad appelleerde daarbij aan de "open brief", die begin 1964 door het Nederlandse Pugwash-comité werd gericht aan de Nederlandse regering en waarin werd gewaarschuwd tegen de gevaren verbonden aan de vorming van een multilaterale kernmacht. De NVR achtte voorts, op grond van het welslagen van de demonstratie tegen de kernbewapening van april 1964, de tijd rijp voor vernieuwing en verbreding van de vredesbeweging in Nederland. In de toekomst diende deze uit te groeien tot een volksbeweging voor de vrede, gericht tegen de spreiding van kernwapens.

Ter verkrijging van adhaesiebetuigingen zond de raad dit communiqué aan verschillende personen. Tevens werd, zowel in het NVR-organ "Vrede" als in het dagblad "De Waarheid", veel aandacht besteed aan de conferenties en publicaties van de Pugwash-beweging.

Ook de R.K.-vredesbeweging "Pax Christi" mocht zich verheugen in de communistische belangstelling. In "De Waarheid" verschenen drie artikelen, gewijd aan het congres, dat deze vredesbeweging in september 1964 te 's-Hertogenbosch organiseerde. Door bemiddeling van prof. dr. H.A. Tolhoek, voorzitter van het Nederlands Pugwash-comité, was de NVR erin geslaagd een uitnodiging voor dit congres te verkrijgen. De delegatie bestond uit secretaris G. Maas en de bestuursleden mevrouw dr. M.B. Minnaert-Coelingh en Theun de Vries. Tijdens het congres hadden de delegatieleden een ontmoeting met de secretaris van het hoofdbestuur van de Geloofsgemeenschap van Christen Anti-militaristen "Kerk en Vrede". Naar aanleiding van dit onderhoud heeft de Vredesraad zich later schriftelijk tot de Geloofsgemeenschap gewend teneinde te trachten ook hiermede tot samenwerking te komen.

Hernieuwing overleg

Medio oktober 1964 vond het zo lang uitgestelde gesprek plaats tussen de bestuursleden van het Comité 1961 en de NVR. Men kwam overeen in 1965 op Tweede Paasdag een gezamenlijke mars te organiseren op dezelfde grondslag als de in april 1964 gehouden demonstratie.

-5-

GEHEIM

Behoort bij schrijven 764.439

Ex.no. 2

Dit exemplaar bestaat uit 6 blz.

26 OKT. 2001

~~GEHEIM~~Deze rubricering is
beëindigd na 50 jr.

-5-

Verklaringen tegen MLF en tegen de Chinese kernbom

Intussen was in oktober 1964 het vraagstuk van Nederlands deelnemen aan de multilaterale atoomstrijdmacht van de NAVO acut geworden. Bovendien trok de ontploffing van de eerste Chinese kernbom de aandacht.

Het Comité 1961 stelde een verklaring op, waarin zowel de Chinese atoomproef als de vorming van de MLF werden veroordeeld. Het Comité sprak de vrees uit, dat de MLF de bewapeningswedloop tussen de Verenigde Staten en de Sowjet-Unie opnieuw op gang zou brengen. Er werd een beroep gedaan op alle vredeskrachten om toename van het aantal atoommachten en verdere spreiding van kernwapens te bestrijden.

Tijdens de onderhandelingen over de Paasmars 1965 verzocht Buter de NVR-leden hun instemming te betuigen met de door het Comité opgestelde verklaring tegen de Chinese atoomproef en de MLF. De NVR-leden zeiden hierop niet te kunnen ingaan zonder ruggespraak te houden met hun organisatie. Het Comité publiceerde toen op 17 oktober zijn verklaring zonder steun van de NVR.

Op 21 oktober publiceerde "De Waarheid" een door de CPN uitgegeven manifest tegen spreiding van atoom-wapens. Hierin werd fel stelling genomen tegen de MLF, terwijl terloops vermeld werd, dat de CPN de Chinese kern-explosie betreurde. De partij deed een beroep op alle Nederlanders deel te nemen aan een massale campagne, welke zou moeten leiden tot het stopzetten van alle proefnemingen met kernwapens en tot atoom-ontwapening in alle landen.

In navolging van dit manifest gaf de NVR enkele dagen later een eigen communiqué uit. Ook hierin wordt het zwaartepunt gelegd op de agitatie tegen de vorming van een NAVO-atoomstrijdmacht, en werd slechts in korte bewoordingen gesproken over de Chinese kernbom.

Hoewel het Comité 1961 en de Nederlandse Vredesraad over en weer zorgvuldig hun posities aftasten en er zorg voor dragen, dat hun onafhankelijkheid niet wordt aangetast, vonden zij elkaar ook nu weer in de strijd tegen de kernwapens. Aangezien de MLF ook in andere groeperingen ernstige bezwaren ontmoet (hetgeen de communistische leiders

Stg. GEHEIM

Behoort bij schrijven 764.439

Ex.no. 2

Dit exemplaar bestaat uit 6 blz.

26 OKT. 2001

~~GEHEIM~~

Deze rubricering is
beëindigd na 50 jr.

-6-

met vreugde zien) is de kans niet uitgesloten, dat bredere groepen dan alleen beide voornoemde organisaties zich zullen laten verleiden aan demonstraties daartegen deel te nemen. In afwachting van de komende ontwikkelingen heeft de communistische drukkerij Heiermann te Amsterdam alvast 10.000 deelnemerskaarten (à raison van f 0,25) voor de 9 januari-demonstratie gereed gemaakt en ter beschikking gesteld van de Nederlandse Vredesraad.

30 november 1964

~~GEHEIM~~